

Zvonimir Mrkonjić, eden vodilnih sodobnih hrvaških pesnikov, se je rodil leta 1938 v Splitu. V Zagrebu je diplomiral iz primerjalne književnosti in francoščine, nato na Akademiji tudi iz gledališke režije pri Branku Gavelli. Bil je dramaturg, urednik, ob poeziji objavlja eseje, kritike, teatrološke študije, prevode. Poezijo je začel objavljati v petdesetih letih prejšnjega stoletja, pripadal je generaciji, ki se je zbirala okrog revije Razlog in je iskala naslonitve na evropske literarne smeri. Prvo zbirko *Kje je kaj* je objavil leta 1962, sledile so ji še mnoge do najnovejše *Ugibanje gomile* (2002) oziroma izbranih pesmi *Nasumce na sunce*, ki je izšla pred kratkim v zasnovani zbirki stotih knjig hrvaškega pesništva 20. stoletja *Carmen Croaticum*. Iz slednje – izbor sta pripravila avtor in pesnik Tonko Maroević – so tudi prevedene pesmi. V knjigi so predstavljene vse bistvene Mrkonjičeve ustvarjalne pesniške smeri: poezija v prozi, katere bogato hrvaško tradicijo je avtor prepričljivo obnovil, njegova obilna sonetna žetev in ne nazadnje rezka družbenosatirična poezija.

Zvonimir Mrkonjić

Stroge slike

Svet, stroga slika

Svet, stroga slika, ki zamiraš
V nekih slepih očeh, a nevidena
Tvoja bitja so edina tvoja nemoč
Ki je ne moreš napolniti s sabo
In ne moreš se uničiti pred njo
Do zadnjega odrešilnega pepela:
Tista, ki si jo le prenašal s sabo
Kot umetnost jeze
Z obljubljenim pomenom šele v prihodnosti
Osvobajajoč se zadnjih opravičil strahu
Ker si vrnil vzroke, se odrekel neuspehu
Ki je naselil tvojo poželjivo zavest
S plemenitimi stvori sonca

(1957)

Med dvema sovražnikoma nekdo tretji streže po življenju, tira v smrtno obljubo.

In premaganci in zmagovalci so premagani prej, preden jim bo jasen konec boja, preden se bo začela plima mrtvih.

V trenutku, ko se oba tabora pripravljata k zmagi, umirajoči sel prinese novico o odločilnem spopadu, ki se je, nezasluten, razrešil vsem za hrbtom.

Njegovemu izidu se je treba podvreči.

(1959)

Proteida

Postopno morje, igračka okrutna zmeraj daljnih iger: tebe presanjano, nas obljubljene na golobji grmadi slanosti neka grleča obsodba žene v besnost.

Ta zablodeli korak na odprto morje zmanjšuje ogromne razdalje svežine, deli zapravlјivost sonca.

Zgolj blesk v pospešitvi tvoje ognjilne rože, popoln metež vseh hipov našega življenja, mahoma darovanega.

Pod kladivi veselja ...

Val in njegovo zvezdnato obličje trčita drug ob drugega v vijoličastem dihu površine, kjer nam usta izgublјajo prisebnost: oljka, zgrblјena od okusa globine.

Ljubezen z žalostjo

Ponoči čakam, kdaj boš legla zraven mene.
Bom krilati tvoj korak zaslutil.
Bo poljub ozdravil mi besede.
Bo vzdignil trpko grudo z mojih ustnic.

Zaprta vrata vso noč nekaj trese.
Iz ure v uro upa manj ostaja.
Parket stoka pod suhim škripom sence.
Da bi me rešil od nikoder spanca.

Na vekah tema težja, vse bolj gosta.
Mrak v zbadajočih kosmih mete.
Trpljenje me kot temna krivda stiska.

Od groze se ježi mi koža:
leži že zdavnaj tule zraven mene,
tvoja dvojnica – čez obraz tančica.

Predmet popoln in zaprt, prodnik,
ki morje z njim mljaska, usta Demostena,
je usode suženj ali pajac prostosti,
vržen s sten retoričnega govorjenja?

Ničesar v njem, le senca besede,
neizgovorjene, morje jo pokuša
z brezštevilnimi usti in prav to reče
kot izgubljena, raztopljena duša,

ta nič, ki, ko trdí, postaja manjši,
je le Zemlja padla v prepad ideje,
sredi mreže, ki se tanjšajo ji zanke,

kjer ujma in megla, svetli kaos vse je,
a izpraznjenost neba najbolj trajno znanje,
planina užitka, noro pohajkovanje.

Kakor deček, ko se domisli tega,
izbere ploski kamen sredi obale,
ga z zamahom vrže roka spretna,
da po vrsti preskakuje vale,

tako zmeraj iste, rabljene besede
pošiljam čez gladko morsko gladino,
da vsak uporen skok val spodreže,
in opišejo, kar stori, da lebdiyo.

Zavisten tako zgoščenosti téme,
njeni povednosti, mi je zgoj mogoče,
ko ji dam besedo, pobožati ji teme

z zvočnim prodnikom, ki hitrost mu pada,
medtem ko govor v neznano tone,
in modrino odsotnih morij pretaka.

Novi fosili

Komaj so se začeli preštovati mrtvi, se je od vsepovsod razširjala groza napadenih meja. Ni bilo več niti rojstev niti smrti, ki bi bile dovolj zanesljive. Niti ena vodna gladina niti eno ogledalo ni več odločno pokazalo razlike med izvornikom in odsevom, med preteklostjo in prihodnostjo.

Kdo ve, s kakšnim spremenljivim preobratom se je slutilo, da so se mrtvi osvobodili suženjstva živih, njihovega podzemeljskega računovodstva.

Prav nič čudno, da je vse več živih bilo vključenih v sezname mrtvih. Vojskovodje so z njimi dopolnjevali svoje armade in obujali svoja davna prelivanja krvi. Kajnovski sanjači so prišli na svoj račun: le kaj je bilo takšne genocide izračunati njim, ki so delali na bratstvu celih mrtvih narodov!

(5. julij 1985)

Razvaline

Mnogi prikazi, ki so bili prej izid skladnih dogovorov pokrajine in človeških stavb ali pa so bili posledica njihovega spora, odkrivajo zdaj samo skupni jezik razvalin. Neka razvalinska sintaksa sprega pohabljene besede, kombinira štrclje, usklajuje fantomske ude, ki jih prispeva vztrajnost duše.

Palež še iz Troje draži solzovode, ki vztrajajo v prihodnosti, naj jih je kakor koli sedanost obsekala. Klicaje je izključila patetika teme, vprašaji pod žitom slabo oponašajo srpe. Zakaj jih tudi bi.

Po stopnicah razvalin se bomo najlažje spustili v junaško preteklost in se zaradi stiske v njej za zmeraj izgubili.

Pepel se še opoteka v zraku.

Šrapneli

Neki šrapneli letijo še iz prejšnje vojne. Vsekakor je to tisti, ki ga spremljam s stavkom kot enega od vojnih pojavov, ki sem si ga najbolj zapomnil. Tisto, kar v mojem mestu niso podrli zavezniki, ki v tej nadaljujejo natančno tam, kjer so bili prenehali, je bilo posuto z nešteti brazgotinami šrapnelov. Velikokrat se mi je zdelo, da bi bilo bolje, ko bi bilo vse podrt, kakor da je vse tako iznakaženo. Motil sem se, ko sem hrepenel po novem zelo nedotaknjnem svetu namesto tistem načetem, ki pa je vzdržal. Kakor da ne bi v takšni razvalini živel tudi danes. V kolikor se šrapnel, če ga bom pozabil podpirati v letu, končno ne spopade z mano.

Brez metafore

Danes sem se zbudil v svetu brez metafore
vse pada z mene
gol sem ostra svetloba povsod
postavlja red med predmeti
otipavam se prvokrat brez sramu in patetike
že zdavnaj sem si predstavljal kako bo to
ali je to končno to
vstanem noga najde tla lahko hodim
a vprašanje je ali bom mogel govoriti
kako se bodo odvijala moja miselna početja
ali bom mogel obstati
kratko in malo kaj bom jutri jedel s katerimi zobmi
če se je to zgodilo tudi tistim ki po metaforah stopajo
od zgoraj navzgor do najzgornejšega
revolucija sama od sebe
lahko bom kaznovan in maščevan
brez velikega obžalovanja poginil

(29. marca 1983)

Mi

Že pri nizkem soncu
mi iz najmanjše babuške
mečemo najdaljšo senco.
Po senci, ki potuje po mizi,
se vzpenja čez kruh,
bledí na steklenici, vemo,
jasen je bil dan,
oblaki so nas jemali resno.
Včasih se nam zdi, bili smo daleč,
vendar se je zelo dobro slišalo.
Navdihoval nas je podli duh vsemogočnosti,
pripravljen, da se razplamti ob enem neprevidnem dihu.
Prizor se konča skrajno nervozno,
noge naglo evakuirajo poligon
in prevračajo tarče v diamantni pesek,
ni vrnitve v prvobitni tresk.

Prevedel Venó Taufer